

Sygn. akt V CSK 403/16

POSTANOWIENIE

Dnia 27 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba

w sprawie z powództwa E. S. F.

przeciwko M. S.

o ochronę dóbr osobistych,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 27 grudnia 2016 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 29 stycznia 2016 r., sygn. akt I ACa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca oparła na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, iż wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Zagadnienie ma cechować się istotnością, czyli być doniosłe z uwagi na rangę zawierającego się w nim problemu prawnego oraz jego znaczenie wykraczające poza potrzeby rozstrzygnięcia sprawy, w której wniesiono skargę. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia. (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151). Nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy w danej kwestii wyraził swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie,

a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 976/14, niepubl.).

Zdaniem skarżącej w niniejszej sprawie występują istotne zagadnienia prawne sprowadzające się do pytań: 1) czy uprawnienie wnuków fundatora grobu do pochowania w tym grobie ich ojca - zięcia fundatora grobu, przy braku zgody na pochówek jednego z dzieci fundatora grobu, wyprzedza uprawnienie niewyrażającego zgody na pochówek dziecka fundatora grobu do pochowania go w tym grobie w przyszłości, w sytuacji, gdy w dacie pochówku zięcia fundatora grobu, są już pochowani w tym grobie fundator grobu (ojciec) i matka tego dziecka, przy założeniu, że brak jest już miejsc do pochowania kolejnych osób w tym grobie? 2) czy w sprawie o ochronę dóbr osobistych (kult pamięci po zmarłym i prawo do bycia pochowanym w grobie obok swoich zmarłych rodziców): a) sąd może orzec o niezasadności roszczenia o nakazanie ekshumacji i ponownego pochowania zmarłego, bez ustalenia kręgu wszystkich osób uprawnionych do decydowania o prawie do grobu w dacie pochówku i odebraniu od nich oświadczenia o wyrażeniu zgody na ekshumację? b) sąd może ustalać treść ewentualnego, hipotetycznego i niezapadłego orzeczenia, które mogłoby zapaść w sprawie o wyrażenie zgody na pochówek przy sprzeciwie innych uprawnionych osób, w sytuacji, gdy pozwani zaniechali wystąpienia z takim roszczeniem wobec uprawnionych, dokonując pochówku bez ich zgody i wiedzy? c) sąd może uznać, że pochówek nie jest bezprawny, w sytuacji, gdy ustali bezprawność zaniechania uzyskania zgody od uprawnionych do dysponowania grobem? d) powód nadużywa prawa podmiotowego (art. 5 k.c.), uchylając zasadom godziwego zachowania i zasadzie nie zakłócania spokoju zmarłym, w sytuacji, gdy jako osoba współuprawniona do decydowania o grobie podejmuje działania mające na celu odwrócenie skutków pochówku dokonanego bez jego wiedzy i woli, przy braku miejsc do pochowania kolejnych osób w tym grobie?

Zagadnienia prawne sformułowane przez skarżącą nie spełniają wyżej sprecyzowanych w judykaturze Sądu Najwyższego wymagań. Skarżąca nie przytoczyła ani nie uzasadniła takich argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, nie skonkretyzowała przepisów, z którymi związała zaprezentowane problemy prawne. W zasadzie ograniczyła się do sformułowania

szeregu pytań, nie przeprowadzając żadnego pogłębionego wyводу prawnego dla wykazania, że jej wątpliwości stanowią istotne zagadnienie prawne wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego. We wniosku brak jest odniesienia do orzecznictwa Sądu Najwyższego i poglądów doktryny w kwestiach objętych zagadnieniem prawnym i sygnalizowanymi wątpliwościami interpretacyjnymi. Argumentacja skarżącej jest jednostronna i ogranicza się do przedstawienia własnego poglądu prawnego w opozycji do stanowiska Sądu drugiej instancji. Ponadto wskazane przez skarżącą zagadnienia prawne, nie mają charakteru abstrakcyjnego, syntetycznego i uniwersalnego, lecz są osadzone w okolicznościach konkretnej sprawy i są pytaniami w tej właśnie sprawie, częściowo sformułowanymi niezgodnie z podstawą faktyczną zaskarżonego orzeczenia, którą Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym jest związany.

Wbrew stanowisku skarżącej zagadnienia te nie są zagadnieniami nowymi, dotychczas w orzecznictwie nie rozstrzygniętymi i stąd wymagającymi analizy prawnej i wyjaśnienia w interesie publicznym. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jest utrwalony pogląd, iż prawo do pochowania zwłok osoby zmarłej wraz z prawem do ekshumacji oraz prawo do kultywowania pamięci o niej stanowi dobro osobiste zwane prawem do grobu, chronione przepisami art. 23 i 24 k.c., a uprawnienia te mogą przysługiwać więcej niż jednej osobie (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1994 r., III CZP 155/94, OSNC 1995, nr 3, poz. 52 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 1980 r., II CR 88/80, niepubl., z dnia 14 października 2011 r., III CSK 340/10, niepubl. i z dnia 10 grudnia 2015 r., V CSK 201/15, niepubl.) W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono również, iż żądanie ekshumacji, jako środka usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych nie jest z samej zasady wyłączone. Natomiast żądanie takie z uwagi na jego szczególny charakter, może być uwzględnione wyjątkowo, gdy przemawiają za tym poważne względy ochrony dóbr osobistych. Jest to dopuszczalne, mimo, że odmowa udzielenia ochrony stanowi w przypadku stwierdzenia bezprawności, usankcjonowanie naruszenia chronionego prawem dobra osobistego. Takie konsekwencje rozstrzygnięcia są możliwe do zaakceptowania, jeżeli strona czyni użytek ze swojego prawa, niedający się pogodzić z zasadami współżycia społecznego. Z tej też przyczyny uwzględnienie żądania dokonania ekshumacji

wymaga, szczególnie wnikliwej i rozważnej oceny oraz wykazania wyjątkowych okoliczności i postawienie dochodzącemu takiego roszczenia wymagań wyższych niż przeciętne (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 1998 r., I CKN 729/00, niepubl., z dnia 29 stycznia 2003 r., I CKN 1453/00, Biul. SN 2003/8/6, z dnia 10 grudnia 2015 r., V CSK 201/15, niepubl., z dnia 17 lutego 2016 r., III CSK 84/15, niepubl.) Sąd Najwyższy prezentuje również konsekwentnie pogląd, iż zasady współżycia społecznego w rozumieniu art. 5 k.c. są pojęciem pozostającym w nierozłącznym związku z całokształtem okoliczności danej sprawy i w takim całościowym ujęciu wyznaczają podstawy, granice i kierunki jej rozstrzygnięcia. Dlatego dla zastosowania art. 5 k.c. konieczna jest ocena całokształtu szczególnych okoliczności danego wypadku w ścisłym powiązaniu nadużycia prawa z konkretnym stanem faktycznym (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 1994 r., II CRN 127/94, niepubl. i z dnia 2 października 2015 r., II CSK 757/14, niepubl.). Bogactwo stanów faktycznych, implikujące niuansowanie oceny prawnej w zakresie możliwości kwalifikowania postępowania zgłaszającego żądanie ekshumacji, jako nadużycia prawa podmiotowego, w tego rodzaju sprawach przez sądy powszechne, nie stanowi problemu prawnego powstałego na tle konkretnych przepisów prawa, których rozstrzygnięcie niezbędne dla sprawy, stwarza realne i poważne trudności, przekraczające poziom występujący zwykle w przypadku każdego procesu decyzyjnego sądu orzekającego w konkretnej sprawie. W konsekwencji stosowanie klauzuli generalnej z art. 5 k.c. pozostaje domeną sądów *meriti*, a Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym, mógłby zakwestionować oceny tych sądów, gdyby były rażąco błędne i krzywdzące.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

